

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Спеціальна контрольна комісія з питань приватизації

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: (044) 255-43-19

№ _____

РЕКОМЕНДАЦІЇ

" ____ " _____ 20 __ р.

круглого столу:

«Приватизація підприємств нафтопереробної промисловості України: наслідки і шляхи вирішення проблем»

Перероблення нафти і виробництво нафтопродуктів в Україні здійснюється на шести нафтопереробних заводах (НПЗ), на базі яких були створені акціонерні товариства:

– Кременчуцький (ЗАТ «Транснаціональна фінансово-промислова нафтова компанія «Укртатнафта») – єдиний нафтопереробний завод, що сьогодні працює;

– Лисичанський (ПрАТ «Лисичанська нафтова інвестиційна компанія») – зупинений у 2012 році; запуск є проблематичним через близькість до зони проведення АТО і відкачку ПАТ «Укртранснафта» технологічної нафти з підвідних трубопроводів;

– Херсонський (ПрАТ «Херсонський нафтопереробний завод») – зупинений у 2005 році; запуск є неможливим через відсутність основних технологічних установок;

– Одеський (ПАТ «Одеський нафтопереробний завод») – зупинений у 2010 році; запуск є проблематичним через низьку глибину перероблення нафти (близько 54 %) і неврегульованість прав власності;

– Дрогобицький (ВАТ «Нафтопереробний комплекс «Галичина») – із 2008 року не в змозі випускати бензин і дизельне паливо, що відповідають державним стандартам;

– Надвірненський (ВАТ «Нафтохімік Прикарпаття») – із 2008 року не в змозі випускати бензин і дизельне паливо, що відповідають державним стандартам.

Україна провела акціонування і приватизацію своїх нафтопереробних заводів у 1996-2002 роках, коли галузь перебувала в скрутному стані, випускаючи не більше 12 млн т нафтопродуктів щорічно.

На сьогодні в державній власності залишилося 43,054 % акцій Кременчуцького НПЗ, по 25 % + 1 акція Дрогобицького і Надвірненського НПЗ. Інші частки цих підприємств та акції Лисичанського, Одеського і Херсонського НПЗ перебувають у приватній власності.

Через відсутність дієвої державної політики в галузі, що формується спонтанно, переважно в інтересах окремих груп впливу, недалекоглядності власників підприємств, які не бачили сенсу в їхній модернізації, недостатньої кількості української нафти, проявів нецивілізованої конкуренції реальні можливості українських НПЗ із первинного перероблення сировини скоротилися з більш ніж 51 до 13,8 млн т в рік.

Цьому сприяли також висунуті державою занижені вимоги під час акціонування й приватизації нафтопереробних заводів, а саме:

- збереження профілю виробництва і чисельності працівників протягом декількох років після приватизації;

- забезпечення постачання певного обсягу нафти, яку інвестор, зазвичай, виконував лише протягом декількох років;

- вимоги щодо погашення заборгованості підприємства перед бюджетами різних рівнів, а також із заробітної плати.

Про зобов'язання інвесторів щодо модернізації підприємств не йшлося.

Усе це сприяло формальному виконанню цих умов інвесторами. Окрім цього, постійне відтермінування впровадження в Україні нових стандартів на нафтопродукти (відповідно до норм Євро) не стимулювало розвиток основних фондів вітчизняних заводів. Із 2000 року в їхню модернізацію було вкладено менше коштів, аніж в одну установку Мозирського НПЗ (Республіка Білорусь).

Відсутність інвестицій у модернізацію приватизованих підприємств (як це зробили сусідні держави, що довели глибину перероблення сировини та якість продукції до європейського рівня), призвела до того, що українські НПЗ стали нездатними конкурувати із заводами Білорусії, Литви, Росії та інших країн за співвідношенням «ціна – якість нафтопродуктів». Внаслідок цього понад 80 % нафтопродуктів в Україну імпортується, а виробництво моторного палива скоротилося до 2 млн т на рік, що в 5...6 разів менше, аніж до приватизації. Це ніяк не сприяє здобуттю нашою країною енергетичної незалежності.

Таким чином, основними проблемами нафтопереробної галузі є:

1. Відсутність дієвої державної політики. Єдину національну програму розвитку, розроблену в 1993 році, не виконано. Інших документів стратегічного характеру прийнято не було. У чинній редакції Енергетичної стратегії України видобутку і переробленню нафти приділено другорядну увагу. Система контролю якості нафтопродуктів зруйнована.

2. Недосконалість законодавчого поля не сприяє стабільній роботі галузі. Унаслідок цього вона управляється в «ручному» режимі, є значною мірою тінізованою, містить високу концентрацію ризиків, а отже, є позбавленою інвестиційної привабливості.

3. Несприятлива фіскальна політика. Ідеться, насамперед, про недотримання принципу «вище якість – нижчі податки», незадовільну ситуацію з відшкодуванням ПДВ і необґрунтовані залізничні тарифи на транспортування темних нафтопродуктів.

4. Збереження залежності від імпорту нафти з газовим конденсатом через неухильне скорочення вітчизняного видобутку.

5. Низька конкурентоспроможність заводів. За співвідношенням «ціна – якість» українські НПЗ не в змозі конкурувати навіть із виробниками пострадянських країн.

6. Важкий фінансовий стан галузі. У 2008-2015 роках всі НПЗ України декларували збитки або мінімальний прибуток, не маючи достатніх оборотних коштів для стабільної роботи і власних фінансових джерел для реалізації програм модернізації.

7. Відсутність у підприємств стимулів до масштабної реконструкції. Не застосовуються заохочувальні та примусові заходи, спрямовані на стимулювання реконструкції і модернізації. Недостатньою залишається конкуренція серед виробників, викликана відсутністю на ринку стабільних, зрозумілих і однакових для всіх «правил гри».

За результатами обговорення порядку денного учасники «круглого столу» рекомендують:

I. Кабінету Міністрів України:

1. Розробити й затвердити Стратегію реконструкції та модернізації нафтопереробної галузі й впровадження в Україні екологічних норм Євро, в якій, зокрема передбачити:

1.1. Взаємоузгоджене за часом і ресурсами будівництво потужностей вторинного перероблення нафти для поступового доведення якості всіх випущених нафтопродуктів до екологічних норм Євро-5 і 6. При цьому забезпечити використання біоетанолу вітчизняного виробництва.

1.2. Запровадження нормативно-правових механізмів стимулювання збільшення видобутку нафти в Україні, зокрема з малодебітних свердловин у зв'язку з ускладненням екологічної ситуації у нафтовидобувних районах (Дрогобич, Долина та ін.) у разі припинення видобутку.

1.3. Проведення незалежної експертизи проектів реконструкції та модернізації нафтопереробних заводів України, із встановленням на її основі, з урахуванням подань власників, переліку необхідного для реконструкції та модернізації заводів обладнання, що не виробляється в Україні й має ввозитися на її митну територію, для забезпечення пільгового оподаткування, а саме звільнення від сплати податку на додану вартість і встановлення нульової ставки ввізного мита, за умови збільшення державної частки акцій у статутному фонді зазначених підприємств на суму недоотриманих державою коштів, із правом подальшого пріоритетного викупу цієї частки власниками НПЗ.

1.4. Удосконалення фіскальної політики, насамперед щодо дотримання принципу «вище якість – нижчі податки», обґрунтованості й прозорості залізничних тарифів на транспортування темних нафтопродуктів.

1.5. Відновлення державної системи контролю якості нафтопродуктів. Запровадження технології маркування нафтопродуктів, що дозволяє контролювати якість палива від НПЗ до автозаправної станції, встановлювати винного в її зниженні й визначати, наскільки постраждав оригінальний продукт.

1.6. Економічний механізм кооперації з первинної переробки нафти на ВАТ «Нафтопереробний комплекс «Галичина», ПрАТ «Херсонський НПЗ», ВАТ «Нафтохімік Прикарпаття» з постачанням отриманих бензинових, дизельних фракції та вакуумного газойлю на ЗАТ «ТНФПНК «Укртатнафта» та ПАТ «Одеський НПЗ» для доопрацювання в товарні моторні палива.

2. Урегулювати питання власності активів нафтопереробних підприємств, зокрема Одеського нафтопереробного заводу, 30% акцій ПАТ «Нафтопереробний комплекс «Галичина», що раніше належали товариству покупців Дрогобицького НПЗ.

3. Установити економічну доцільність спорудження в Україні нового нафтопереробного заводу, орієнтованого на перероблення каспійської сировини (Азербайджан, Казахстан).

4. Забезпечити ефективне управління пакетами акцій, що належать державі в статутних фондах Кременчуцького (ПрАТ «Транснаціональна фінансово-промислова нафтова компанія Укртатнафта»), Дрогобицького (ВАТ «Нафтопромисловий комплекс Галичина») і Надвірненського (ВАТ «Нафтохімік Прикарпаття»).

Під час проведення подальшої приватизації підприємств, що перебувають у державній власності, зобов'язати покупців протягом визначеного часу довести енергоефективність технологічних процесів і досягти виходу та якості кінцевої продукції до рівнів кращих європейських заводів відповідної галузі.

5. Розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти, в яких зокрема передбачити:

5.1. Механізм підтримки реконструкції та модернізації НПЗ з урахуванням відповідальності власників НПЗ та відповідно до вимог ринкової економіки. Розробити механізм посилення відповідальності власників нафтопереробних заводів за несвоєчасне виконання робіт із модернізації та реконструкції, а також передбачити засоби впливу у разі зриву їх проведення.

5.2. Чіткі та прозорі механізми ціноутворення на ринку нафтопродуктів, дотримання принципу «вище якість – нижчі податки», а також прогнозованості, ефективності і прозорості, забезпечення детінізації розрахунків і схем постачання нафтопродуктів.

6. Рекомендації круглого столу направити Кабінету Міністрів України, Міністерству енергетики та вугільної промисловості України, Міністерству економічного розвитку і торгівлі України, Фонду державного майна України та іншим учасникам круглого столу.

Перший заступник Голови Комісії

І.О. Лапін

Завідувач секретаріату Комісії

О.С. Матвійчук